

دیگر در عمل با انحراف زیادی از آنچه که مد نظر سیاست‌گذار بود، روبه‌رو شد. در نتیجه، دولت و بانک مرکزی تامین ارز با نرخ ۴۲۰۰۰ ریال را از اواسط مرداد ماه ۱۳۹۷ تنها محدود به کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات پزشکی نمودند و مقرر شد سایر کالاها از محل ارز ناشی از صادرات غیر نفتی و از طریق بازار ثانویه ارز تامین گردد.

در سال ۱۳۹۷ در مقایسه با سال ۱۳۹۶، تحت تأثیر عوامل غیر اقتصادی تعیین‌کننده نرخ ارز، به ویژه تحریم‌ها و انتظارات منفی نسبت به شرایط بخش خارجی اقتصاد و نقل و انتقالات مالی بین‌المللی و افزایش تقاضای ارز به منظور پوشش ریسک نوسانات آن در آینده، نوسانات نرخ برابری دلار در مقابل ریال در بازار غیر رسمی افزایش یافت.

در سال مورد بررسی، ضریب تغییرات تمامی اسعار عمده در بازار غیر رسمی نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت. شکاف نسبی^(۲) نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی و غیر رسمی با افزایش مواجه شد. قیمت قطعات مختلف سکه طلا نیز به واسطه افزایش نرخ برابری دلار مقابل ریال، در مقایسه با سال قبل از آن افزایش یافت.

۱۴-۱- بازار بین‌المللی اسعار عمده

در سال ۱۳۹۷، فدرال رزرو نرخ بهره کلیدی آمریکا را طی سه دوره تغییر به ۲/۵ درصد رساند که در مقایسه با سال قبل از آن ۱/۰ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. از سوی دیگر،

۲- نسبت تفاضل متوسط نرخ دلار و یورو در بازار رسمی از بازار آزاد به متوسط نرخ‌های مزبور در بازار رسمی

در سال ۱۳۹۷، نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل سایر اسعار عمده (به استثنای ین ژاپن) نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت. تغییرات نرخ‌های برابری مذکور عمدتاً تحت تأثیر وضعیت اقتصادی و سیاسی حوزه‌های انتشاردهنده اسعار عمده و تغییرات شاخص دلار^(۱) بود. در این سال فدرال رزرو نرخ بهره کلیدی خود را با تأکید بر بهبود رشد اقتصادی طی سه دوره افزایش داد.

بهبود رشد اقتصادی و کاهش نرخ بیکاری در ایالات متحده، علی‌رغم نوسانات نرخ برابری دلار مقابل ارزهای جهان‌روا طی سال ۱۳۹۷، موجب تقویت دلار مقابل اسعار عمده (به استثنای ین ژاپن) گردید. در این سال قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی در مقایسه با سال قبل از آن کاهش یافت.

در سال ۱۳۹۷، شرایط ویژه‌ای در بازار ارز کشور پدیدار شد. در اوایل این سال، التهاباتی در بازار ارز حادث شد که متعاقب آن ستاد اقتصادی دولت با رویکرد کاهش التهابات و حفظ ثبات بازار ارز، ترتیبات ارزی جدیدی را پایه‌ریزی نمود. مطابق با ترتیبات مذکور، نرخ ارز برای همه مصارف ارزی به طور یکسان (معادل ۴۲۰۰۰ ریال به ازای هر دلار) تعیین گردید و خرید و فروش ارز در بازار آزاد و خارج از چارچوب تعیین شده توسط دولت ممنوع شد. سیاست مزبور از یک‌سو بانک مرکزی را در مقابل حجم قابل ملاحظه‌ای از تقاضای ارز قرار داد و از سوی

۱- شاخص دلار، میانگین وزنی هندسی نرخ برابری دلار در مقابل سیدی از اسعار خارجی شامل یورو (۵۷/۶٪)، ین ژاپن (۱۳/۶٪)، پوند انگلیس (۱۱/۹٪)، دلار کانادا (۹/۱٪)، کرون سوئد (۴/۲٪) و فرانک سوئیس (۳/۶٪) می‌باشد که حوزه‌های انتشاردهنده اسعار مذکور، شرکای عمده تجاری ایالات متحده آمریکا هستند.

از طرف دیگر عدم اطمینان نسبت به تداوم سیاست فدرال رزرو در خصوص نرخ بهره طی سال ۲۰۱۹ میلادی از جمله عواملی بود که موجب شد ارزش هر اونس طلا در نیمه دوم سال افزایش یابد. به هر ترتیب، برآیند عوامل مختلف منجر به کاهش ارزش هر اونس طلا در بازارهای جهانی در سال ۱۳۹۷ در مقایسه با سال قبل از آن گردید.

جدول ۱۴-۳- متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار فلزات گرانبهای لندن (دلار)

درصد تغییر		سال		
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	▲۱۳۹۶	▲۱۳۹۵
-۱/۵	۱/۹	۱۲۶۲/۹	۱۲۸۲/۴	۱۲۵۸/۱

اونس طلا

www.Kitco.com

۱۴-۳- تحولات بازار ارز کشور

۱۴-۳-۱- رابطه برابری ریال با اسعار عمده

در اوایل سال ۱۳۹۷، بازار ارز تحت تاثیر نااطمینانی‌های ناشی از اخبار منفی راجع به خروج آمریکا از برجام و انتظارات منفی شکل گرفته در مورد آن، با افزایش شدید تقاضا روبه‌رو شد. با توجه به شرایط ویژه پدید آمده، هیات وزیران با هدف کاستن از التهابات بازار ارز، طی مصوبه‌ای ضمن اعلام تامین ارز برای تمامی نیازهای قانونی، تجاری و تولیدی در چارچوب قوانین و مقررات صادرات و واردات و مقررات ارزی کشور از طریق بانک مرکزی، نرخ ارز را به طور یکسان برای همه مصارف ارزی براساس هر دلار معادل ۴۲۰۰۰ ریال تعیین نمود.

سیاست مزبور موجب شد بانک مرکزی در مقابل حجم قابل ملاحظه‌ای از تقاضای ارز قرار گیرد. در ادامه، با توجه به انحراف نتایج از آنچه مد نظر سیاست‌گذار بود، بانک مرکزی به منظور مدیریت سمت تقاضای ارز و جلوگیری از هدر رفتن ذخایر ارزی کشور، در مرداد ماه ۱۳۹۷ بسته ارزی جدیدی را ارائه نمود که مطابق با آن مقرر شد تخصیص ارز حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی با نرخ برابری ۴۲۰۰۰ ریال تنها به واردات کالاهای اساسی، ضروری، دارو و ملزومات و تجهیزات پزشکی محدود گردد و ارز مورد نیاز برای سایر کالاها از محل صادرات کالاهای غیر نفتی و از طریق بازار ثانویه ارز تامین شود و نرخ ارز در بازار مزبور نیز براساس شرایط عرضه و تقاضا

کشور انگلستان به دنبال زمینه‌سازی برای خروج این کشور از اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۹ میلادی و تقویت پوند، نرخ بهره کلیدی خود را ۰/۲۵ واحد درصد افزایش داد و به ۰/۷۵ درصد رساند. در این سال نرخ بهره کلیدی در کشورهای ژاپن، حوزه یورو و سوئیس تغییری نداشت.

جدول ۱۴-۱- نرخ بهره کلیدی کشورهای عمده صنعتی (درصد)

تغییرات (واحد درصد)	پایان سال		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵
آمریکا	۲/۵۰	۱/۵۰	۱/۰۰
حوزه یورو	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
بریتانیا	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۲۵
ژاپن	-۰/۱۰	-۰/۱۰	-۰/۱۰
سوئیس	-۰/۷۵	-۰/۷۵	-۰/۷۵

www.Tradingeconomics.com

افزایش نرخ بهره توسط فدرال رزرو با هدف تقویت دلار و به دنبال رشد اقتصادی و کاهش بیکاری در ایالات متحده صورت گرفت. بر این اساس، نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل یورو، پوند و فرانک سوئیس در سال ۱۳۹۷ به ترتیب با افزایش ۰/۴، ۰/۵ و ۱/۹ درصدی در مقایسه با سال قبل از آن مواجه شد. این در حالی است که نرخ برابری دلار در مقابل یکصد ین ژاپن در مقایسه با سال قبل از آن، ۰/۱ درصد کاهش یافت.

جدول ۱۴-۲- متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا با ارزهای عمده

در بازار لندن

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵
یورو	-۵/۷	۰/۸۶	۰/۹۱
پوند بریتانیا	-۱/۰	۰/۷۶	۰/۷۷
یکصد ین ژاپن	۲/۵	۱/۱۱	۱/۰۸
فرانک سوئیس	-۱/۶	۰/۹۹	۰/۹۹

www.Bankofengland.co.uk

۱۴-۲- قیمت طلا در بازارهای بین‌المللی

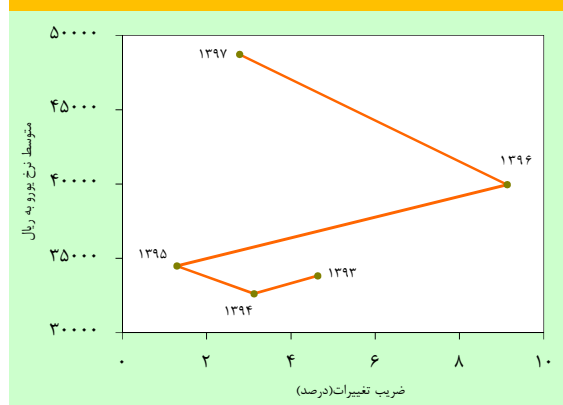
بازار جهانی طلا در سال ۱۳۹۷ روندی نزولی (به استثنای ماه‌های پایانی سال) را تجربه کرد. به دنبال افزایش مکرر نرخ بهره و تقویت دلار در ایالات متحده، طلا به عنوان نوعی معبر امن سرمایه‌گذاری با کاهش ارزش مواجه شد. در سال ۱۳۹۷، متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار لندن به رقم ۱۲۶۲/۹ دلار رسید که حدود ۱/۵ درصد پایین‌تر از مقدار سال قبل از آن می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۷

۲۰/۴ درصد تغییر، به ترتیب بیشترین و کمترین افزایش را نسبت به سال قبل از آن داشتند. متوسط نرخ برابری یورو و پوند بریتانیا در مقابل ریال نیز در بازار رسمی با ۲۱/۹ درصد افزایش مواجه شد.

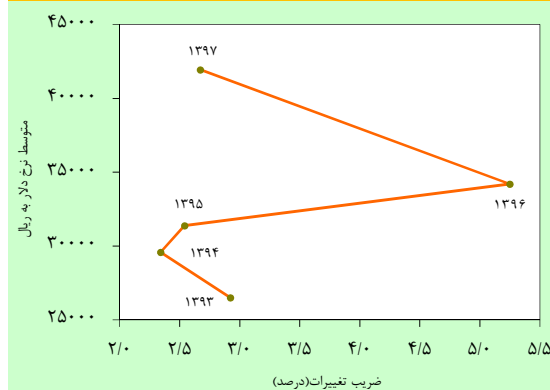
بررسی ضریب تغییرات^(۱) اسعار عمده در بازار رسمی نشان می‌دهد که نوسان نرخ برابری تمامی اسعار عمده از جمله دلار آمریکا، پوند بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و ین ژاپن در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت. بیشترین ضریب تغییرات در این سال مربوط به نرخ برابری پوند در مقابل ریال بود.

نمودار ۱۴-۲- تحولات نرخ یورو در بازار رسمی

تعیین گردد. در همین خصوص، صادرکنندگان کالاهای غیر نفتی مکلف شدند ۹۵ درصد ارز حاصل از صادرات خود را به نرخ توافقی با واردکنندگان، در سامانه نیما عرضه نمایند.

نمودار ۱۴-۱- تحولات نرخ دلار در بازار رسمی

مجموعه عوامل مذکور منجر به ایجاد تحولاتی در نرخ برابری اسعار عمده در مقابل ریال در هر دو بازار بین‌بانکی و آزاد گردید. در سال ۱۳۹۷، هر دلار آمریکا در بازار رسمی با نرخ متوسط ۴۱۹۵۰ ریال معامله شد که نسبت به متوسط سال قبل از آن، ۲۲/۶ درصد رشد داشت. هم‌زمان، متوسط نرخ یک‌صد ین ژاپن در مقابل ریال با ۲۲/۹ درصد تغییر و فرانک سوئیس با

جدول ۱۴-۴- نرخ ارزهای عمده در بازار رسمی ارز(بین‌بانکی)

(ریال - درصد)

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۳۹۷		۱۳۹۶		۱۳۹۵		
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
۲۲/۶	۲/۶۷	۴۱۹۵۰	۵/۲۵	۳۴۲۱۴	۲/۵۴	۳۱۳۸۹	دلار آمریکا
۲۱/۹	۲/۷۸	۴۸۷۱۵	۹/۱۳	۳۹۹۴۹	۱/۲۹	۳۴۴۸۵	یورو
۲۱/۹	۳/۰۱	۵۵۱۸۸	۸/۴۸	۴۵۲۷۷	۴/۰۹	۴۱۱۸۰	پوند بریتانیا
۲۲/۹	۲/۳۴	۳۷۹۰۱	۶/۲۷	۳۰۸۴۶	۴/۳۳	۲۹۰۱۸	یک‌صد ین ژاپن
۲۰/۴	۲/۲۵	۴۲۴۱۹	۶/۵۱	۳۵۲۳۱	۱/۵۳	۳۱۸۰۲	فرانک سوئیس

درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ با نرخ متوسط ۱۰۳۳۷۸ ریال معامله شد. در همین بازار، در سال ۱۳۹۷ متوسط نرخ برابری یک‌صد ین ژاپن، یورو، پوند بریتانیا و فرانک سوئیس در مقابل ریال به ترتیب ۱۵۵/۲، ۱۵۰/۲، ۱۴۸/۰ و ۱۴۱/۷ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت.

در سال ۱۳۹۷، خروج آمریکا از برجام و به تبع آن شکل‌گیری انتظارات منفی درخصوص افزایش نرخ ارز ناشی از بازگشت تحریم‌ها و احتمال کاهش قابل توجه ارزش پول ملی، تقاضای احتیاطی، مبادلاتی و سفته‌بازی به شدت تحریک شد و نرخ ارز در بازار آزاد با جهش قابل ملاحظه‌ای همراه گردید. در سال مورد بررسی، هر دلار آمریکا در بازار آزاد با ۱۵۵/۶

۱ - انحراف معیار تقسیم بر میانگین

جدول ۱۴-۵- نرخ ارزهای عمده در بازار آزاد

(ریال - درصد)

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۳۹۷		۱۳۹۶		۱۳۹۵		
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه ^(۱)	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
۱۵۵/۶	۳۰/۵۸	۱۰۳۳۷۸	۷/۹۲	۴۰۴۵۳	۴/۸۰	۳۶۴۴۰	دلار آمریکا
۱۵۰/۲	۲۹/۴۴	۱۲۰۲۷۵	۱۱/۷۴	۴۸۰۸۰	۳/۱۰	۴۰۳۹۰	یورو
۱۴۸/۰	۲۷/۹۸	۱۳۵۰۳۹	۱۲/۸۲	۵۴۴۵۸	۳/۵۱	۴۸۰۱۹	پوند بریتانیا
۱۵۵/۲	۲۶/۸۸	۹۴۸۶۶	۹/۵۲	۳۷۱۶۷	۳/۸۶	۳۴۰۳۰	یکصد ین ژاپن
۱۴۱/۷	۲۹/۱۴	۱۰۳۰۷۶	۱۰/۴۸	۴۲۶۴۲	۳/۷۵	۳۷۲۳۴	فرانک سوئیس

۱- طی دوره ۲۲ فروردین تا ۱۵ مرداد ۱۳۹۷، بنا به مصوبه هیات وزیران انجام هرگونه معامله‌ای در بازار آزاد ارز خارج از چارچوب‌های تعیین شده توسط دولت ممنوع اعلام شد. لذا، نرخ برابری دلار مقابل ریال در بازار آزاد، براساس نرخ برابری درهم مقابل ریال و درهم مقابل دلار آمریکا در بازار آزاد و به صورت متقاطع از آمار مستخرج از شبکه اطلاع‌رسانی طلا، سکه و ارز محاسبه شده است. همچنین طی همین دوره، نرخ برابری یورو، پوند، یکصد ین ژاپن و فرانک سوئیس مقابل ریال در بازار آزاد نیز از همین شبکه استخراج شده است.

۱۴-۳-۲- معاملات بازار بین‌بانکی ارز

در سال ۱۳۹۷، معادل ۳۸۹۲۷ میلیون دلار ارز شامل یورو، درهم امارات متحده عربی، یوآن چین، وون کره جنوبی و سایر ارزها در بازار بین‌بانکی معامله شد که نسبت به سال قبل از آن ۹/۵ درصد کاهش داشت. در این سال یورو بیشترین سهم از مبادلات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص داد. سهم این ارز با ۲/۴ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۶ به ۴۵/۹ درصد رسید. در سال مورد بررسی، سهم یوآن چین از کل مبادلات بازار بین‌بانکی ۲۶/۱ درصد بود که نسبت به سال قبل از آن ۱۱/۲ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. درهم امارات و وون کره جنوبی نیز به ترتیب سهم ۲/۰ و ۴/۹ درصدی از معاملات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص دادند. در این سال سهم سایر ارزها نیز با ۱۰/۴ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن، به ۲۱/۱ درصد رسید.

در سال ۱۳۹۷، ضریب تغییرات متوسط نرخ برابری

تمامی اسعار عمده در مقابل ریال در بازار آزاد نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد. در این بازار بیشترین ضریب تغییرات مربوط به دلار آمریکا با ۳۰/۵۸ درصد بود و کمترین نوسان به یکصد ین ژاپن با ۲۶/۸۸ درصد اختصاص داشت.

در این سال شکاف نسبی متوسط نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی و آزاد به ترتیب ۱۴۶/۴ و ۱۴۶/۹ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن با افزایش قابل توجهی مواجه بود. افزایش این شکاف به دنبال افزایش بیشتر نرخ دلار در بازار آزاد در مقایسه با بازار رسمی بود.

جدول ۱۴-۶- شکاف نسبی نرخ دلار و یورو در بازار آزاد از رسمی

(درصد)

تغییرات (واحد درصد)	سال			
	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۲۸/۲	۱۴۶/۴	۱۸/۲	۱۶/۱	دلار آمریکا
۱۲۶/۵	۱۴۶/۹	۲۰/۴	۱۷/۱	یورو

جدول ۱۴-۷- مبادلات بازار بین‌بانکی به تفکیک ارز

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۶			
۴۵/۹	۴۳/۵	-۴/۴	-۱/۵	۱۷۸۵۹	۱۸۶۹۰	۱۸۹۶۹	یورو
۲/۰	۲۳/۶	-۹۲/۳	۶۹/۳	۷۸۶	۱۰۱۶۵	۶۰۰۵	درهم امارات متحده عربی
۲۶/۱	۱۴/۹	۵۸/۵	۴۱/۳	۱۰۱۴۹	۶۴۰۵	۴۵۳۳	یوآن چین
۴/۹	۷/۳	-۳۹/۱	-۴/۸	۱۹۰۲	۳۱۲۶	۳۲۸۵	وون کره جنوبی
۲۱/۱	۱۰/۷	۷۸/۷	-۱۴/۰	۸۲۳۱	۴۶۰۵	۵۳۵۷	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۹/۵	۱۲/۷	۳۸۹۲۷	۴۲۹۹۱	۳۸۱۵۰	جمع

۱۴-۴- قیمت سکه‌های طلا در بازار داخلی

(هزار ریال) جدول ۱۴-۸- قیمت قطعات مختلف سکه بهار آزادی

درصد تغییر		میانگین سال			
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
۱۶۰/۴	۳۰/۰	۱۰۲۶۹	۳۹۴۴	۳۰۳۵	ربع سکه
۱۶۲/۷	۱۸/۵	۱۷۸۴۹	۶۷۹۵	۵۷۳۵	نیم‌سکه
۱۶۰/۵	۱۷/۴	۳۳۷۰۹	۱۲۹۴۰	۱۱۰۲۱	سکه تمام بهار آزادی
۱۶۸/۰	۱۹/۴	۳۵۵۴۲	۱۳۲۶۳	۱۱۱۰۵	سکه تمام طرح جدید

در سال ۱۳۹۷، میانگین قیمت انواع قطعات سکه طلا نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد که دلیل عمده آن افزایش نرخ برابری دلار در مقابل ریال در بازار آزاد بود. در این سال سکه تمام طرح جدید بیشترین و ربع سکه بهار آزادی کمترین افزایش قیمت را در مقایسه با سال ۱۳۹۶ به خود اختصاص دادند. در سال مورد بررسی، هر قطعه سکه تمام بهار آزادی به طور متوسط ۳۳۷۰۹ هزار ریال و هر قطعه سکه تمام طرح جدید ۳۵۵۴۲ هزار ریال معامله شد که به ترتیب در مقایسه با سال قبل از آن ۱۶۰/۵ و ۱۶۸/۰ درصد افزایش نشان می‌دهند.

نمودار ۱۴-۳- قیمت سکه تمام طرح جدید (هزار ریال)

